

A marchese nézi a három képet, mely e „lángelméjű szörnyeteg” műhelyéből került ki, s amelyeket barátja, a kardinális –mintegy lemondva jogáról – Giustinianinak átengedett. Minél többet nézi a vásznakat, annál bizonytalanabb lesz, pennájáról magasztalás és kétség tintacsöppei hullanak. Szörny, aki nincs tisztában mesterségének meredélyeivel, nem ismeri ki magát az elméletekben, elkerüli a római műhelyekben egykor készült görög szoborremekműveket, pedig arra akarták rábeszélni idősebb mesterek, hogy némi „akadémiával” egészítse ki fogyatékos rajztudását. Caravaggio ott-hagyta társait, amikor ráerőszakolva diszciplínájukat, rajzstúdiumokra kényszerítették.

Ez a Michelangelo ült a híd lábánál, a tasakot, melyben különböző magokat rejtett, odakínálta a lánynak. Nem volt rajta fegyver, törét sem hozta magával, gitárt sem, minden kihívás nélkül merült le az Urbs forगतagába, kiteve magát a jó szerencsének, melyet annyira megkísértett akkor, amikor saját tenyerét mutatta – modellként – a cigányasszony képe mellett.

Így látva, római fiú volt, rojtosodott kabátujját nem szegte be senki. A lány kibontotta kendőjét, meleg volt, alatta fekete fonallal hímezett ingváll, sötét, ismeretlen figurákkal domborított kötényszerű derék, a derékon áthúzó dörvörös öv, középen csokorba kötve, vékony csontkarperec, ez minden ékesség, hosszú, sötét haj, tövében veresbe csillan, elmélázó arc, szép nyak, vonala töretlen, amikor haját oldalra hajtja, a fej is bal oldalra billen.

Így ült a lány mellett, akinek épphogy tudta csak nevét, de Lena is vajon mit ismert abból az emberből, akit „lángelme szörnyetegének” neveztek. Köpködte a megörölt magot, a többi római fiú mintájára, bár ez nem lehetett patrícius-szokás, aligha gyakorolhatta volna a papi házban.

Tud-e ez a lány mosolyogni... nevetni, kacagni, vagy megfoghatatlan melankólia üldözi el, a távoli városfertályba a Trasteveréről? Lány, de nem tartozik azokhoz, akik (néha pénz nélkül is) odaadják magukat, jókedv kedvéért s azért, mert úgysem tudja meg senki, s mindegy, mily sokat gyónik meg a búcsúhirdetési pönteken. Lenán látszott: nem azért jár az oly gyakran vad, zabolátlan fiúk közé, tölti idejét mérföldes úttal, s ha nagyon kéri (most már ezt is tudja róla Michelangelo) – modellt áll, de csak köntösben, s ezért nem kér, nem fogad el pénzt. Ilyen Lena, művészek körül kerengő madár, képzeletét lenyűgözi a vászon síkján megelevenedő csoda. Olvas a képből, jobban, mint betűből, pedig megtanult ő is papírra róni sorokat, amikor bejárt iskolába a trasteveri atyákhoz.

– Ismered Mária Magdolna történetét?

Napraforgómagvak, kis késsel torzsát faricskál, senki sem törődik velük az őszülő délutánban. A lány felnéz rá, ki hinné, hogy egy fiú s egy lány erről beszél a római délután végén, amikor alkonyfüggöny ereszkedik a Tiberisre, kékesszürkére koptatva a Ponte Sisto fehér körvonalait.

Mióta él benne a Bűnbánó Magdolna alakja, volt-e, aki biztatta a megfestésére – főrangú pártfogói közül? Miért szakította meg a San Luigi-oltárkép festését, a kezdetet a Contarelli-kápolna kettős művénel? Feljegyzés nem maradt erről, az öregek, akik Bellori s Baglioni, krónikáinak szövegeiként mondták tollba (fél évszázad múlva, hogy a művész elhalálozott), hogyan is emlékezhetek volna arra, hogy egy egyszerű lány – akár *cortigiana* volt, akár nem – mikor s hogyan választott ki arra, hogy Caravaggio egyik nevezetes képének modellje legyen. Hogyan került a kép a Pamphili-palotába, X. Ince pápa galériájába...?

Még ott ülnek a híd lábánál; a római lány balra hajtja fejét, hátracsapva a súlyos hajfonatot. Milyen színű a szeme – csak találgatni lehetne, most lehunyja, így marad, majd a vászonképek örökkévalóságában is.

A bíboros tétovázott. Védencének híre nem volt valami kitűnő az Örök Városban. A festőtársak csoportja Caravaggiót, a művészt csodálta vagy bírálta, egy-egy képének hírét – mielőtt még elkészült volna – szertevitték a famulusok, akik lelkesedésből vagy valamilyen becsvágyból szegődtek a művész mellé. A hagyományokhoz (pontosabban a magasztosan látványos, főként világos színekben tobzódó, angyalokkal bővelkedő stílushoz) ragaszkodók lenézték – parasztosnak, darabosnak találták a művészt, kifogásolták rajzkészségét, modorosságnak vélték csak itt-ott világossá váló sötét színeit, a fekete falakat, mindennapi szentjeit, egyáltalán nem eksztatikus figuráit. Ezek a dicsérők vagy ócsárlók az *Unica Arte* világához tartoztak – festők, szobrászok, dilettanték, műkereskedők. De a valódi *populus Romanus*, mely naphosszat ott élt – néha a hirtelen hidegben dideregve, néha ájuldozva a hőségtől – a némi árnyékot, fedelet nyújtó szűk utcákon, vagy a piazzákon – másként ítélte. Sűrű, csapzott hajzatú, drága, de elhanyagolt köntösbe öltözött fiatalemberre figyeltek fel, aki rendszerint az alkonyi óráktól kezdve keresi fel a játszótereket, csapszékeket, kártyaházakat, gyors beszéde most sem vetette le egészen a milánói, barbárnak tartott lejtést, mégis ez az ember az, akit művésznek mondanak, dobálózik bíborosok barátságával – ám menten szennyessé válik, pöröl, veszekszik a hozzá kerülőkkel, beáll az utcasorba, ha kockajátékot vagy labdázást sejtet. Többnyire inassal jár, ha hamar leesik az este, a fiú viszi a lámpát, néha a mester kardját is, melyet ritkán felejt el, ha nyakába veszi a várost. Ki felejtethetné el, hogy a kocsmai szolgálólegény fejéhez röpi a tányér, vagy amikor szidta s megdobálta a félelmes esti őrzőket, mások pedig emlékeznek arra, hogy aranydukáttal fizetett pohár borért, hanyagul elfordult, amikor a gazda mentegetőzött, hogy nincsen váltanivalója. Azok a vélemények sem maradtak titokban, amelyeket a börtöntársak formáltak, akik közben megszabadultak a Tor di Nonától. Jó és rossz kergette egymást – a piktor, aki szívesen rajzol le egy-egy öregebb, bent ülő szakállast, vagy pénzt kínálva a börtönőrnek behozat traktaételt, s kínálja vele a szalmán üldögélőket. Mások arra emlékeznek, hogy hideg arccal nézte a börtönudvari fővesztést, a sajnálatnak egy szava sem jött ki a száján. Nem fordult el, amikor a mester levegőbe emelte pallosát.

Mintha ár s apály váltotta volna egymást, úgy változott Caravaggio jó s rossz híre. Legjobban az utcagyerekek szerették, akikhez talán a legkedvesebb volt. Néha megsimogatta arcukat, pénzt dobott feléjük. Volt, akit elvitt magával, rajzot készített róla. A felnőtt lányok nem nagyon kedvelték. Megéreztek, hogy nemigen szegődik szolgálatukba, nem traktálja őket, nem szívesen évődik velük, különösen nem a modellekkal. Azon is csodálkoztak, miért megy viszont végig néha a Campón, a Piazza Navonán vagy a Trasteverében a különös Lenával, aki igazán nem tartozik sehová, nem is különösen szép, senki sem tudja, miért settenkedik mindig festők közelében. Akik valamelyest ismerik Michelét, tudják – egy bíboros palotájában van szállása, bizonyosan terített asztal is várja, ha oda megtér. De ebbe a házba bizony nem hurcolhat magával alvilági népeket, akár lányt, akár fiút – hacsak nem modellnek, ezt pedig bizonyosan előre kell bejelentenie a majordomusnak. Nem zárhatja be műterme ajtaját senki elől, aki Del Monte otthonába hivatalos. Este-éjszaka kint, a csavargók közt él, s nappal bent, az ájtatos lakban. Zavaró ez a kételtősége a nagyurak, majd az egyszerűek, vidám naplopók körében; az arany is ilyen, amelyet elherdál, néha semmiért, a kocsmaszalonon. Azt sem tudják – ájtatos-e vagy lelke mélyén hitetlen. A lombardok hírhedtek arról, hogy sokat káromkodnak, keveset járnak templomba. Persze, Michele nagyon sok időt tölt a San Luigiban, de azt a részt a templomban, ahol dolgozik, megfosztották a kegyzerektől, itt nem történik semmiféle szentségtörés, ha nem tesz lakatot a szájára. Milyen ember Michelangelo Merisi? Kik a barátai? Néha Onorio Longhival látják, de feltűnt már egyszer a Corsón is Marino költővel, akinek magas rangot adományozott nemrég a szentatyja.